

Sborník příspěvků z konference
INOVACE V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ NA 2. STUPNI ZŠ I.

kolektiv autorů

2016

Autoři:

© Marie Slavíková, Luboš Chroustovský, Štěpánka Lišková, Lucie Rohlíková, Tomáš Kuhn, Sandra Volková, Milada Nejdlová, Dana Zoubková, Jan Tumpach, Marie Fajfrlíková, Lukáš Palkoska, Daniela Kalistová, Jiří Jílek, Zdeněk Votava, Petr Vícha

Editor:

PhDr. Štěpánka Lišková, Ph.D.

ISBN 978-80-261-0633-3

Vydala Západočeská univerzita v Plzni, 2016

Obsah

Průvodní slovo.....	5
1. Nové cesty hudební výchovy?.....	6
2. Inspirováno pravěkem? Potenciál současné archeologie pro výuku hudební výchovy.....	14
3. Témata mimoevropské hudby ve výuce HV – ukázka modelového příkladu z chystané učebnice HV pro 8. a 9. třídu, nakladatelství Fraus.....	26
4. Multimediální učebnice hudební výchovy.....	32
5. Několik poznámek k připravované učebnici hudební výchovy pro 8. a 9. třídu vznikající v nakladatelství Fraus.....	38
6. Muzikoterapie a využití jejích prvků v hodinách hudební výchovy.....	45
7. Ticho v hudbě.....	50
8. Netradiční pomůcky ve výuce hudební výchovy.....	56
9. K možnostem využití programu MuseScore ve výuce hudební výchovy.....	65
10. Klavír ve výuce HV na druhém stupni základních škol.....	75
11. Dvořák netradičně – modelová lekce.....	84
12. Tanec v hodinách hudební výchovy.....	90
13. Didaktické činnosti v hodinách hudební výchovy související s blues.....	98
14. Populární hudba 21. století a její využití ve výuce na ZŠ.....	108
15. Rocková a metalová hudba v HV.....	115

PRŮVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři,

Dovolujeme si Vám předložit soubor statí z vědecké studentské konference Inovace v hudební výchově na 2. stupni ZŠ (nové učebnice, inovativní témata, nové metody), která byla realizována dne 11. května 2016 v prostorách Katedry hudební kultury Pedagogické fakulty v Plzni. Společným jmenovatelem všech příspěvků se stalo téma Inovace v hudební výchově na druhém stupni základní školy. Ve sborníku jsou publikovány statí členů katedry hudební kultury a dále externích přispěvatelů z jiných kateder pedagogické fakulty či dalších fakult Západočeské univerzity v Plzni. Na ně navazují konferenční příspěvky bývalých a současných studentů naší katedry. Všechny články, které jsou zde zveřejněny, vznikly se snahou reflektovat poznatky, jež se nějakým způsobem dotýkají moderních technologií (interaktivní učebnice), učebních textů či hlavních činností v hudební výchově – tedy aktivit pěveckých, instrumentálních, pohybových a poslechových a jejich integrace. Zejména studenti katedry hudební kultury dostávají v tomto sborníku možnost uplatnit své inovativní myšlenky, které si zformovali za dobu svého studia na vysoké škole, popřípadě na základní škole v rámci svých praxí.

Příspěvky v tomto sborníku jsou po obsahové i jazykové stránce necenzurované a jejich úroveň závisí na osobní zodpovědnosti přispěvatelů.

Doc. Mgr. Tomáš Kuhn, Ph.D.

2. INSPIROVÁNO PRAVĚKEM? POTENCIÁL SOUČASNÉ ARCHEOLOGIE PRO VÝUKU HUDEBNÍ VÝCHOVY¹

Luboš Chroustovský

Anotace:

Cílem příspěvku je představit potenciální zdroje inspirace, které může archeologie evropského pravěku nabídnout výuce hudební výchovy. Ačkoliv tento stručný text podává především přehled movitých nálezů v průběhu času, dnešní archeologie se zaměřuje především na pochopení toho, jak a proč zvuk, hudba a hudební nástroje vznikaly a plnily své praktické, společenské, komunikační a další role v minulé živé kultuře. Opomenuty nezůstávají ani možnosti kreativního zpřístupnění a aplikace archeologického poznání v rámci výuky.

Klíčová slova: archeologie, pravěk, akustika, hudba, kreativita

ÚVOD

Účelem příspěvku je seznámit učitele hudební výchovy s potenciálními zdroji inspirace, které může současná archeologie evropského pravěku nabídnout. Kromě příkladů hudebních nástrojů v jednotlivých časových obdobích zde též uvádím cíle archeologického poznávání role zvuku a hudby v minulosti a nastiňuji možnosti využití takového poznání. Text vychází z mých zkušeností s archeologií pravěku, archeologií hudby, univerzitní výukou a popularizační činností zaměřenou na širokou veřejnost, děti nevyjímaje.

1. O PRAVĚKU A ARCHEOLOGII

Archeologie studuje minulé lidské světy, především na základě věcných pramenů (např. Kuna, 2007; Neustupný, 2010). Již dávno vyrostla z romantických představ, stále živých ve vědomí široké veřejnosti a její poznání je mnohem hlubší, než jsme zvyklí vídat v populárních textech či zobrazeních (Holtorf, 2007; Chroustovský, 2015; Chroustovský a Janíček, 2013). Ačkoliv se neobejde bez přehledů (systematik) svých pramenů v prostoru i v průběhu času a jejich přiřazení minulým společnostem (tzv. archeologickým kulturám), její další zaměření se již nedají omezit (a zřejmě ani předvídat).

¹ Vznik textu byl podpořen projektem Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost - Strategie archeologického výzkumu v Evropě (CZ.1.07/2.3.00/20.0036) spolufinancovaným z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Pravěkem, který bývá v domácích tradičních publikacích o dějinách hudby představen zpravidla velmi povrchně (až na výjimky jako např. Geist, 1970), označujeme (nejdelší) období lidských dějin, z něhož postrádáme prameny jazykové povahy (hovoříme o tzv. před-literárních společnostech). Avšak stejně tak chybí značné části minulé reality, které nezanechávají materiální stopy (např. nemůžeme pozorovat žádné probíhající aktivity, vyslechnout příběhy či výklady a zmizelo velké množství artefaktů z organických materiálů). Na základě kvalitativně i kvantitativně nevyrovnaných pramenů, jejichž původní podobu a stav je třeba nejprve kriticky posoudit a rekonstruovat, nemůže archeologie předložit komplexní a přesný obraz konkrétní historické situace. Může však poskytovat prameny a inspirace ostatním oblastem lidského zájmu, ve kterých jde o poznávání, vzdělávání, umění apod.

Archeologie zvuku a hudby vyžaduje zejména interdisciplinární spolupráci, např. s antropologií, etnomuzikologií, historií, lingvistikou, organologií, psychologií či sociologií. Takový záběr a rámec zajišťují především mezinárodní organizace a projekty². I tato archeologie zahrnuje řadu různých perspektiv, jejichž cílem je především pochopení počátků a vývoje akustického vnímání a akustické produkce (nejen hudby³). Kromě studia vlastní hudby, pro niž máme nejstarší doklady až v prostředí starověkých civilizací (např. Černý, 2006), se archeologie zaměřuje především na doklady artefaktů (tj. záměrných výtvorů člověka) a areálů s výraznějšími akustickými vlastnostmi (můžeme je nazývat např. akustickými artefakty), mezi něž spadají nejen hudební, ale také signální a jiné instrumenty (např. vábničky). Kromě objevování, exkavace a následné dokumentace, konzervace, rekonstrukce, datace, mapování výskytu (vznik a šíření) a technologického vývoje nálezů a památek se archeologie soustředí na porozumění jejich účelu. Jedná se zejména o praktickou funkci (studium opotřebení, experimenty se zvukovým potenciálem nálezů, vytvářením a užíváním replik i digitálních modelů), ale i obtížněji poznatelný společenský význam (status a role artefaktu a uživatele ve společnosti např. z hlediska genderu, specializace či hierarchie) a symbolický smysl (komunikace v rámci symbolických systémů), při kterých pomáhá především posouzení jejich stylu čili exprese kulturní identity (např. Bortel 2005; Clodoré a Leclerc, 2002; Chroustovský, 2010; Morley, 2013; Neustupný, 2010; Pomberger, 2016; Scarre a Lawson, 2006; Staššíková-Štukovská, 2014).

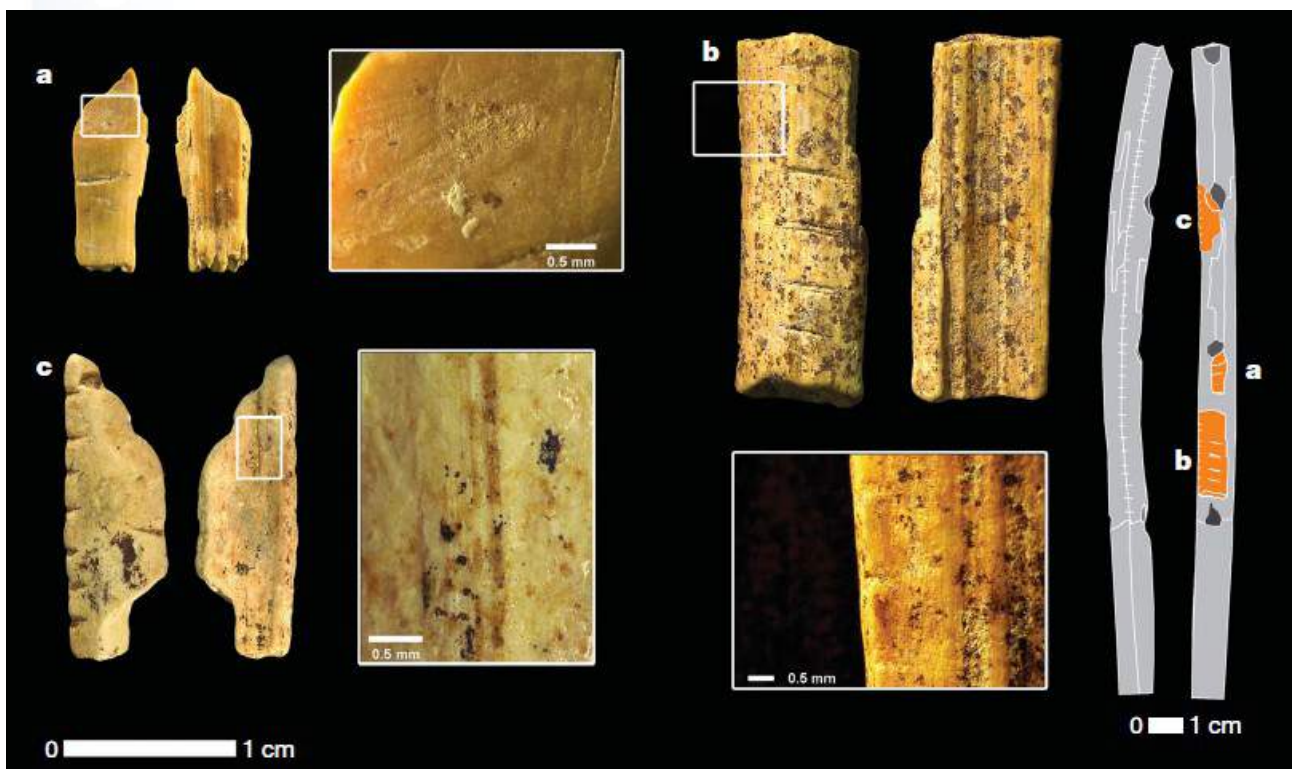
Bádání ztěžuje skutečnost, že artefakty (zejména ty z organických materiálů) snadno

---

² Např. International Council for Traditional Music (www.ictmusic.org), International Study Group on Music Archaeology (www.musicarchaeology.org), European Music Archaeology Project (www.emaproject.eu).

³ Samotný pojem „hudba“ může být velmi ošidný, neboť jeho náplň určuje kulturní prostředí – např. co vše hudba je, co již hudba není a jakou roli může hrát, chápou různé kultury velmi rozmanitě (např. Marek, 2000; Matoušek, 2003).

podléhají fyzickému rozkladu a tím přicházíme o možnost objevit přímé a jednoznačné doklady jejich existence. Dochovanou část původního instrumentáře (jakéhokoliv období) můžeme hypoteticky doplnit i o celou řadu dalších instrumentů, které známe díky etnografii (např. Matoušek, 2000), ale můžeme také uvažovat o tom, že některé druhy instrumentů se nezachovaly ani v archeologických, ale ani v jiných pramenech (např. historických, etnografických). Dále nelze zapomínat na špatně doložitelné možnosti hudebního využití lidského těla, zejména zpěvu, který hraje v kulturách blízkých evropskému pravěku velmi významnou roli, ale také dalších perkusních možností těla či jiných neupravených předmětů (mušle, dřevo, kámen, kost, apod.) a jevů (např. Ozvěna).

Obr. 1. I takto nenápadné mohou být nejstarší doklady nástrojů (cca 40.000 let), zde flétny z mamutoviny nalezené v jeskyních v Německu (převzato z Conard et al. 2009, 738, obr. 2). Flétny lze rozpoznat na základě zkušenosti s podobnými nálezy i prostřednictvím detailního mikroskopického studia.

2. O PRAMENECH POZNÁNÍ

Počátky záměrné zvukové produkce (a zároveň i její nadčasová zřídla) se již dlouho běžně spojují s vnímáním zvuků a rytmů přírody a jejich následnou nápodobou, s rytmickými lidskými činnostmi⁴ či s rozvojem řeči. Dnešní interdisciplinární studium spatřuje počátky hudby zejména v souvislosti s vývojem celé řady kognitivních schopností člověka (vědomí, myšlení, jazyk a řeč) a jejich projevů (symbolika, umění, rituál) v začínajícím mladém paleolitu (před cca 40.000 lety; např. Morley, 2013). Počáteční formy čehokoliv bývají často velmi jednoduché. Stejně tak i objevování věcí, které lze rozezvučit, mohlo pro lidstvo proběhnout již dávno v paleolitu, zatímco pro konkrétního jedince, komunitu nebo společnost, též nezávisle kdykoliv jindy. Nejstarší doklady se tak mohou ukrývat v neupravených přírodninách (lastury, znějící kameny, kosti), ale i rozličných artefaktech, jejichž primární účel nemusí být akustický; může se jednat o předměty denní potřeby⁵, ozdoby (např. chřestící náhrdelník) až po nápadná zobrazení (obr. 1).

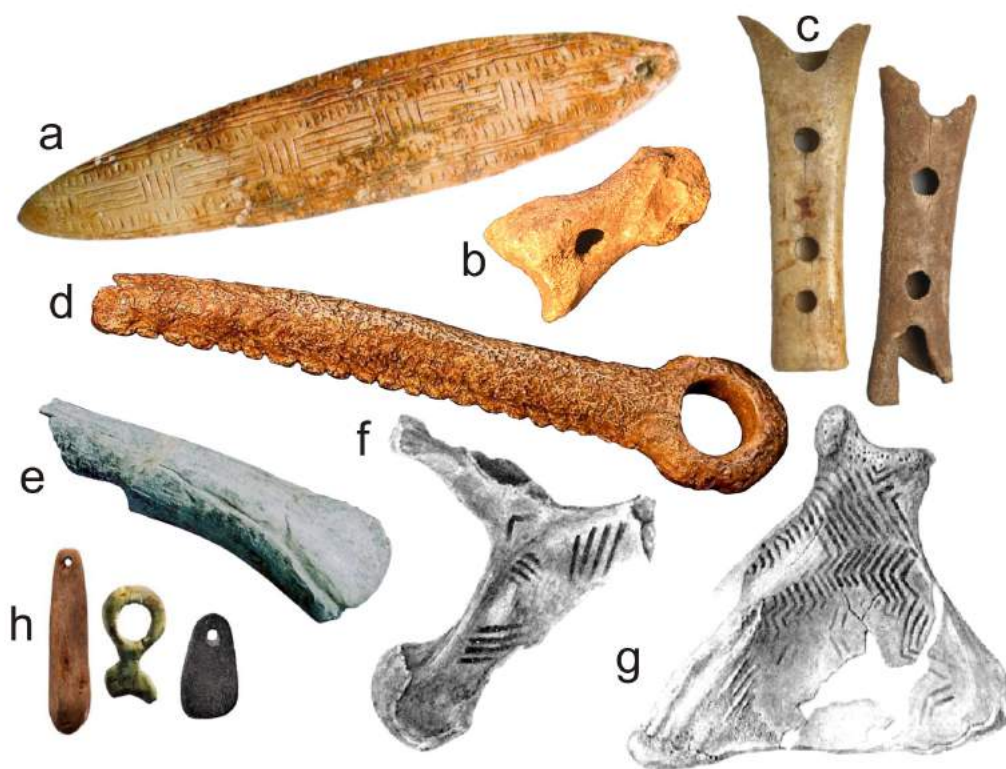
Obr. 2. Nejstarší doklady bývají nejednoznačné. A – magdalénienská rytina v jeskyni Trois-Frères ve Francii (stáří cca 13-17.000 let) byla původně představena jako „hra na flétnu(?)“ (převzato z Breuil 1930, 262); b – přesnější kresba bývá spojována s „nosní flétnou“ (převzato z Dauvois 1994, 169) či hudebním lukem a zůstává otázkou, zda se vůbec díváme na člověka (nebo jinou bytost?) s hudebním nástrojem.

4 Viz např. tradiční každodenní práce africké komunity (Foli, 2010); na počátky lidské minulosti míří experimenty s akustikou a rytmem při štipání kamenných artefaktů (Zubrow a Blake, 2006).

5 Např. některé druhy kamenných surovin lze rozpoznat nejen pohledem či omakem, ale též podle zvuku, který vydávají v kontaktu s rukou či jinými předměty.

Nepopiratelné akustické vlastnosti vykazují především **paleolitické** aerofony (vydávají zvuk chvěním vzduchového sloupce) – např. píšťalky, flétny a bzučáky dochované pouze v kosti, parohu či mamutovině a idiofony (čili nástroje samozvučné) – např. škrabky z kostí a parohů, otlučené partie kostí či kamenů (zde obr. 3; dále např. Bortel, 2005; Clodoré a Leclerc, 2002; Geist, 1970). Avšak též různá místa v jeskyních i otevřené krajině se stávají předmětem archeoakustického bádání, zejména jsou-li označena výtvarnými projevy (Scarre a Lawson, 2006).

V následujícím, stále ještě lovecko-sběračském, **mezolitu** (cca 9600–5600 BC) máme doloženy podobné druhy artefaktů, ale spolehlivě též luk, který může být snadno využit jako hudební a je považován za předchůdce chordofonů (čili strunných nástrojů, obr. 2), jejichž vyvinutější formy se objevují v evropském pravěku až v době železné.

Obr. 3. Mladší paleolit. A – bzučák ze sobího parohu (La Roche, Francie; Bahn a Vertut 1997, 85); b – píšťalka ze soba (Pavlov; Bortel 2005, obr. 23); c – dosud nejstarší flétna vyrobená neandrtálci (?) z medvědí kosti (Divje babe, Slovinsko, cca 43 000, replika a nález; Tuniz et al., 2012, obr. 1); d – škrabka (Pekárna; Bortel 2005, obr. 28); e až h – další perkuse mohou prozrazovat otlučené partie sobího parohu z Brna (který však mohl sloužit též jako palička bubnu, ačkoliv přímé doklady bubnů paleolitu postrádáme; Oliva 2005, 19), otlučené partie zdobených mamutích kostí (Mezin, Ukrajina; Bortel 2005, obr. 66, 68), nebo různé druhy závěsků a ozdob (Belgie a Francie; Vanhaeren a d'Errico 2006, obr. 1).

Se zemědělskými kulturami **neolitu až eneolitu** (cca 5600–2300 BC) se šíří také intenzivní využití keramiky, do které se promítla zejména chřestítka (např. v nápadné zvířecí podobě nebo skryta v nožkách nádob), píšťalky, kulovité „okaríny“ i rohy (obr. 4). Z organických materiálů se kromě píšťalek a fléten, vzácně dochovaly již i panovy flétny. Spolehlivé doklady membranofonů (rozezvучených pomocí blány) představují eneolitické keramické bubny⁶. Akusticky zajímavá je především západoevropská megalitická architektura ve formě zesilujících kamenných kruhů (např. Stonehenge) nebo tichých, ale zvučných a vědomí měnících interiérů komorových hrobek či chrámů (Scarre a Lawson, 2006).

Obr. 4. Mladší (neolit) a pozdní (eneolit) doba kamenná. A – replika keramického rohu (Rouet, Francie; *Palaeophones n.d.*); b – kostěná panova flétna (Kostelec; Šmíd 1999, obr. 3); c – keramická píšťalka (Hârsova, Rumunsko; Clodoré et al. 2002, obr. 14b); d – trouba/roh z Tritonu (Békásmegyer-Kollár földje, Maďarsko; *European-Virtual-Museum n.d.*); e – keramická „okarina“ (Mramor, Makedonie; Jovcevska 1993); f – keramický buben (Řeporyje; Kuchařík 2008); g – keramická nádoba s chřestící nožkou (Roßleben, Německo; Kaufmann 2006, 108).

Rozšíření metalurgie v **době bronzové** (cca 2300–800/750 BC) přináší novou zvučnou materiál vhodnou k hudební tvořivosti. K dosavadním kategoriím (kostěné, parohové, keramické píšťalky, flétny, rohy; ojediněle keramické bubny a chřestítka, která se dočkávají nezvyklé formální rozmanitosti), přibývají bronzové rohy a trouby (např. propracované párové skandinávské lury),

⁶ Např. nálevkovitých a pohárovitých tvarů či ve tvaru přesýpacích hodin; ale některé další formy se mohou ukrývat i v keramických nádobách, na něž lze upevnit blánu (Chroustovský, 2010). Existence dřevěných bubnů, jakkoliv si ji lze snadno představit z hlediska technologie i užití, zatím není spolehlivě doložena.

dále též různé formy kovových gongů, chřestítek, rolniček a závěsků na oděv, koňský postroj, vůz, apod. (obr. 5).

Obr. 5. Doba bronzová. A-b – keramická chřestítka (Veselé a Rosice; Pomberger 2016, tab. 6.1-2); c – bronzový zvonek/ rolnička (Dowris, Irsko; Ancient-Music-Ireland n.d.a); d – keramický buben (Inzersdorf, Rakousko; Pomberger 2016, tab. 8.3); e – bronzová lura (Brudevælde, Dánsko; Nationalmuseet-i- København n.d.); f – flétna (délka 30-60cm, Wicklow, Irsko; Ancient-Music-Ireland n.d.b); g – bronzový roh (Antrim, Irsko; Ancient-Music-Ireland n.d.c).

Doba železná (cca 800/750 až přelom letopočtu) přináší první písemné prameny o evropských pravěkých kulturách, které však psaly středomořské starověké civilizace. Instrumenty zahrnují kromě běžných předchozích kategorií (chřestidla, škrabky, závěsky; ojediněle keramické bubny; píšťalky, flétny, rohy, trouby) též zajímavé inovace v podobě laténského karnyku (užívaného při rituálech i v bojích) a také řadu importovaných instrumentů nebo idejí starověkých civilizací. Jedná se např. o rámové bubny, flétny, různé formy idiofonů (např. sistrum, zvonky, činely) a chordofonů (lyra a harfa). Přibývají též prameny ikonografické, zejména scény na bronzových nádobách (tzv. situlové umění), ale i kamenné reliéfy či plastiky z různých materiálů zobrazující situace, v nichž hudba hrála významnou roli (obr. 6; Lochner, 2011; Pomberger 2016).

Obr. 6 Doba železná. A – horní část repliky karnyku (Tintignac, Francie; Ystad 2016), b a c – kostěné píšťalky (Stillfried a Vösendorf, Rakousko; Pomberger 2016, tab. 18.2-3); d až g – kulovitá keramická flétna, kravský roh, spona na šaty a rolnička (Hallstatt, Rakousko; Pomberger 2016, tab. 9.3, tab. 13.1, tab. 14.1, tab. 18.1); h – bronzová plastika hráče na dechový nástroj (Stradonice; Virtualni-archaeologie-na-dosah n.d.); i a j – rytiny na nádobách – hra na harfu a lyru (Nové Košariská, Slovensko, Šoproň, Maďarsko; Lochner 2011, obr. 7 a 2); k – kamenná plastika keltského barda hrajícího na lyru (Côtes-d'Armor, Francie, Inrap n.d.).

3. O HUDEBNÍ VÝCHOVĚ

V rámci popularizace, včetně výuky hudební výchovy, může archeologie nabídnout lákavé *neznámo, tajemství a záhady*, jež stále obklopují nejstarší pravěká období, včetně jejich zvukových světů. Nabízí se obrovský prostor pro nadšené *objevování* akustického potenciálu replik hudebních nástrojů. Pravděpodobně nejsnazší formou kontaktu může být poslech audio nahrávek využívající originály či repliky nálezů (např. Lochner, 2011; Staššíková-Štukovská a Smetanka, 2015) a následné aktivity (rozpoznávání instrumentů, rytmů, apod.). Jednoduché repliky je možné *vyrobit*

podle známého vzoru nebo *vytvořit* volně inspirování pravěkým prostředím či příbuznými etnografickými kontexty na základě četby, zobrazení, fotografie, nahrávky, filmu či digitální aplikace, ale též návštěvy muzea, skanzenu, či nejrůznějších popularizačních akcí⁷. Zapojení hudebních nástrojů pravěku lze, tak jako u mladších období, propojit s látkou z ostatních předmětů, ať již jde o používané materiály a technologie (např. fyzika, chemie, praktické činnosti) nebo o kulturní, historický a geografický kontext jejich užívání (např. dějepis, zeměpis).

Osobní zkušenosti mi nedovolí nezmínit obrovský potenciál fyzického dotyku s hmotnými instrumenty v rámci procesu poznávání světa prostřednictvím sebe a svých interakcí s jeho prvky. Jakkoliv obsažné, názorné a užitečné mohou být informace podávané výkladem či prostřednictvím (audio)vizuálních médií, vlastní (sluchová, hmatová, čichová) zkušenost s materiály i manuální interakce s nástrojem (nejlépe od fáze shánění surovin na jeho výrobu až po jeho rozezvučení a první jednoduché volné kompozice) přináší zcela jiný druh zážitku, zkušenosti, uvědomění, porozumění či dokonce terapie. Nemluvě o pohybu (tanci) v souladu s přirozenou ergonomií těla i nástroje. V takové situaci se procesu poznávání účastní celé lidské tělo a takto nabyté zkušenosti se lépe zapamatují i vyvolají, ačkoliv jejich důkladné uchopení a verbalizaci může přinést až kolektivní sdílení osobních zkušeností a uvědomění.

ZÁVĚR

Závěrem jen tolik, že zatímco archeologické poznání podporuje rozezvučení a oživení replik ve formě rekonstrukce a interpretace pravěké hudby, žádné teorie nemohou omezovat osobní i kolektivní (spontánní) tvořivost, při níž zpěv, hudba, tanec, ale i naslouchání a (vnitřní) ticho rozšiřují zážitky dalece za horizonty běžného.

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří zejména organizátorům konference za pozvání, které jsem s radostí přijal a také účastníkům, s nimiž jsem měl možnost o tématu hovořit.

---

⁷ Zejména akce předvádějící výrobu a užití replik precizně založených na archeologických pramenech, na nichž lze poznávat materiály, postupy i předměty v různých obdobích (např. Staššiková-Štukovská, 2014; také v Plzni působí např. „Oživená prehistorie“ – <http://ozivenaprehistorie.cz>). Z dokumentárních filmů lze doporučit zejména Jeskyni zapomenutých snů (Cave of forgotten dreams, 2010) či Songs of the caves (2014).

BIBLIOGRAFIE

2010. *Cave of forgotten dreams. Jeskyně zapomenutých snů* [film]. Directed by Werner HERZOG. Creative Differences Productions, Inc.
- ANCIENT-MUSIC-IRELAND. n.d.a. Bronze Age bell. Dostupné z: <http://www.ancientmusicireland.com/showImage.php?imageWidth=600&imageHeight=600&imagePath=files/galleryphotos/92508068956bd7624547e0a7b727856b.gif>
- ANCIENT-MUSIC-IRELAND. n.d.b. Wicklow pipes. Dostupné z: <http://www.ancientmusicireland.com/showImage.php?imageWidth=600&imageHeight=600&imagePath=files/galleryphotos/0d2438b58f77371e88a04de538f2c74a.gif>
- ANCIENT-MUSIC-IRELAND. n.d.c. Adharc – side blown Bronze Age horn. Dostupné z: <http://www.ancientmusicireland.com/showImage.php?imageWidth=600&imageHeight=600&imagePath=files/galleryphotos/d593c163a879ee9878418bb7bb016ea7.gif>
- BAHN, Paul a Jean VERTUT. 1997. *Journey through the Ice Age*. Los Angeles: University of California Press. ISBN 520-21306-8.
- BORTEL, Roman. 2005. *Nejstarší hudební projevy člověka. Nálezy – rekonstrukce – interpretace*. Rigorózní práce. Brno. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta.
- BREUIL, Henri. 1930. Un dessin de la grotte des Trois frères (Montesquieu-Avantès) Ariège. *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*. **3**, 261-264.
- CLODORÉ, Tinaig a Anne-Sophie LECLERC eds. 2002. *Préhistoire de la musique*. Nemours: Museum. ISBN: 2-913853-03-X.
- CONARD, Nicholas et al. 2009. New flutes document the earliest musical tradition in southwestern Germany. *Nature*. **460**(7256), 737-740. (ISSN 0028-0836)
- ČERNÝ, Miroslav. 2006. *Hudba antických kultur*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1251-6.
- DAUVOIS, Michel 1994. Le témoins sonores paléolithiques. In: Homo-Lechner, C. a A. Bélis, eds. *La pluridisciplinarité en archéologie musicale*. Paris: M.S.H., 153-206.
- DEVEREUX, Paul. 2006. Ears and years. In: SCARRE, Ch., LAWSON, G., eds., 23–30.
- EUROPEAN-VIRTUAL-MUSEUM. n.d. Trumpet shell horn from Hungary. Dostupné z <http://www.europeanvirtualmuseum.it/repertidettagli/Deepenings153.htm>
- FOLI. Il n'y a pas de mouvement sans rythme. 25. 10. 2010. In: *Youtube* [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=IVPLIuBy9CY>. Kanál uživatele thomas roebbers.
- GEIST, Bohumil. 1970. *Původ hudby*. Praha, Bratislava: Supraphon.
- HOLTORF, Cornelius. 2007. *Archaeology is a brand*. Walnut Creek: Left Coast Press. ISBN 978-1-905739-06-6.
- CHROUSTOVSKÝ, Luboš. 2010. *Kategorie účelu pravěkých artefaktů*. Plzeň. Disertační práce. Západočeská univerzita, Fakulta filozofická.
- CHROUSTOVSKÝ, Luboš. 2015. K dokumentární audiovizuální tvorbě v archeologii. *Antropowebzin* [online]. **2015**(3-4) [cit. 2016-05-05]. 67-83. ISSN 1801-8807. Dostupné z <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/213/221>
- CHROUSTOVSKÝ, Luboš a Libor JANÍČEK. 2013. Veřejnost a archeologie. In: ŠMIDTOVÁ, R., M. POPELKA, M. ŠMOLÍKOVÁ A M. BUREŠ, eds. *Veřejná archeologie IV. Příspěvky z konferencí Archeologie a veřejnost 2007 a 2012*. Praha: Univerzita Karlova, Veřejná archeologie, o.s., s. 11-27. ISBN 978-80-905579-1-8.
- INRAP. n.d. Statuette à la lyre provenant du site de Paule (Côtes-d'Armor). Dostupné z: <http://multimedia.inrap.fr/archeologie->

preventive/periode/8/Age-du-Bronze-et-age-du-Fer/43/Spiritualite-et-religions/25/Statuette-a-la-lyre-#.V5USA6IV2Ds

JOVCEVSKA, Trajanka. 1993. Куката од Хоризонт I во неолитската населба Мрамор кај Чашка. *Macedoniae Acta Archaeologica*. **13**, 31-41. ISSN 0350-1639

KAUFMANN, Dieter, 2006. Eine frühneolithische Gefäßbrassel von Roßleben (Thüringen). In: Hickmann, E., A. A. Both a R. Eichmann, eds. *Studien zur Musikarchäologie 5*. Rahden: Marie Leidorf, s. 97-108. ISBN 978-3-89646-650-1.

KUCHAŘÍK, Michal. 2008. Nález nejstaršího pravěkého bubnu při stavbě rodinných domů v Praze 5 – Řeporyjích, ul. Ve Výhledu a Draževská. Dostupné na adrese: <http://www.labrys.cz/?item=nalez-nejstarsiho-pravekeho-bubnu-pri-stavbe-rodinnych-domu-v-praze-5-reporyjih-ul-ve-vyhledu-a-drazevska>

KUNA, Martin. ed. 2007. *Pravěký svět a jeho poznání. Archeologie pravěkých Čech I*. Praha: Archeologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-86124-75-9.

LOCHNER, Michaela ed. 2011. *Sitularia. Klänge aus der Hallstattzeit*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften. ISBN 978-3-7001-7002-0.

MAREK, Vlastimil. 2000. *Tajné dějiny hudby*. Praha: Eminent. ISBN 80-7281-037-5.

MATOUŠEK, Vlastislav. 2000. Prehistorie hudebních nástrojů (z pohledu etnomusikologie). In: *Antropologické symposium Nečtiny 30. 6 – 1. 7. 2000*. Plzeň: Katedra kulturní a sociální antropologie, ZČU, s. 93-110. ISBN 80-7082-773-4.

MATOUŠEK, Vlastislav. 2003. *Rytmus a čas v etnické hudbě*. Praha: Togga. ISBN 80-902912-2-8.

MORLEY, Iain. 2013. *The prehistory of music*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-923408-0.

NATIONALMUSEET-I-KØBENHAVN. n.d. The lurs from Brudevælde. Dostupné z: <http://en.natmus.dk/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/the-lurs-of-the-bronze-age/the-lurs-from-brudevaelte>

NEUSTUPNÝ, Evžen. 2010. *Teorie archeologie*. Plzeň: Katedra archeologie, ZČU. ISBN 978-80-7380-244-8.

OLIVA, Martin. 2005. Šaman a jeho loutka, 21 000 let před Kristem, Francouzská ulice, Brno. *Archeologie*. **2**, 16-29. ISSN 1801-2612

PALAEOPHONES. n.d. Neolithic horn (large). Dostupné z <http://palaeophones.com/neolithic-horn-large>

POMBERGER, Beate. 2016. *Wiederentdeckte Klänge. Musikinstrumente und Klangobjekte vom Neolithikum bis zur römischen Kaiserzeit im mittleren Donaauraum*. Bonn: Habelt. ISBN 978-3-7749-4006-2.

RIBUI. 2016. *Stonehenge Experience*. Interaktivní aplikace pro mobilní zařízení v rámci projektu Ribui. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z <http://www.stonehengeexperience.com>

SCARRE, Chris a Graeme LAWSON (eds.). 2006. *Archaeoacoustics*. Cambridge: University of Cambridge. ISBN 9781-902937-35-9.

Songs of the caves. 15. 5. 2014. In: *Vimeo* [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <https://vimeo.com/95451937>. Kanál uživatele Rupert Till.

STAŠŠÍKOVÁ-ŠTUKOVSKÁ, Danica. 2014. Archeohudobné nástroje, experimenty a prezentácia. In: KOTOROVÁ-JENČOVÁ, M., ed. *Experimentálna archeológia, činnosť archeoparkov a popularizácia archeológie*. Hanušovce nad Topľou: Vlastivedné múzeum, s. 9-20. ISBN 978-80-89745-00-5.

STAŠŠÍKOVÁ-ŠTUKOVSKÁ, Danica a Michal SMETANKA. 2015. *Signálne a hudobné nástroje... slovom, obrazom, zvukom a hudbou*. Audio CD. Hanušovce n. Topľou: Vlastivedné múzeum. ISBN 978-80-89745-02-9.

SZYDŁOWSKA, Elżbieta a Włodzimierz KAMIŃSKI. 1965. L'instrument de musique de la culture lusacienne trouvé à Przewyczyce,

district Zawiercie. *Archaeologia Polona*. **8**, 131-148. ISSN 0066-5924

ŠMÍD, Miroslav. 1999. Hudební nástroj jako součást výbavy hrobu kultury se šňůrovou keramikou z Kostelce na Hané. *Pravěk*. **9**, 197-205.

TUNIZ, Claudio et al. 2012. Did Neanderthals play music? X-ray computed micro-tomography of the Divje Babe 'flute'. *Archaeometry*. **54**(3), 581-590. ISSN 1475-4754

VANHAEREN, Marian. a Francesco D'ERRICO. 2006. Aurignacian ethno-linguistic geography of Europe revealed by personal ornaments. *Journal of Archaeological Science*. **33**(8), 1105-1128. ISSN 0305-4403

VIRTUÁLNÍ-ARCHEOLOGIE-NA-DOSAH. n.d. Antropomorfní figurka ze Stradonic. Dostupné z: <http://www.virtualniarcheologie.cz/krasa-veci-minulych/virtualni-vystava/34>

YSTAD. 2016. Archaeomusica. Dostupné z: <http://www.ystad.se/archaeomusica>

ZUBROW, Ezra B. W. a Elizabeth C. BLAKE. 2006. The origin of music and rhythm. In: SCARRE, Ch. a G. LAWSON, eds., s. 117-126.

Anglický název:

Inspired by prehistory? The potential of contemporary archaeology for performing arts education

Anotace – anglicky:

This paper presents contemporary (music) archaeology that focuses not only on chronological and cultural frameworks for dating prehistoric finds and monuments, but seeks an understanding of how and why a sound/music fulfilled its practical, social, communicative and other roles in past societies. From this point of view archaeology offers many inspirations not only in the form of (audio)visual media, but also in the form of knowledge necessary to making viable replicas for performing arts education.

Klíčová slova – anglicky: archaeology, prehistory, acoustics, music, creativity

Autor

Mgr. Luboš Chroustovský, Ph.D.

Katedra archeologie, Fakulta filozofická, ZČU v Plzni

Oživená (pre)historie, z. s. Plzeň

E-mail: chrousto@kar.zcu.cz, el.chrousto@gmail.com

„Příspěvek ani jeho souvisejší pasáže nebyly publikovány a nebyly odevzdány k publikování v jiném časopisu, sborníku nebo monografii.“

Sborník příspěvků z konference

INOVACE V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ NA 2. STUPNI ZŠ I.

kolektiv autorů

Editor: PhDr. Štěpánka Lišková, Ph.D.

Typografická úprava: Bc. Jan Tumpach, DiS.
Bc. Kateřina Benešová

Vydavatel: Vydavatelství Západočeské univerzity v Plzni
Univerzitní 8, 306 14 Plzeň
tel.: +420 377 631 950
e-mail: vydavatel@uk.zcu.cz

Vyšlo: prosinec 2016
Vydání: první
Počet stran: 120
Náklad: vydáno pouze v elektronické podobě

Nositelé autorských práv: autoři
Západočeská univerzita v Plzni

Ediční číslo: 50-068-14

ISBN 978-80-261-0633-3